

In-Edit, per una mirada de 360º

Opinió sobre els documentals de l'edició d'enguany, des d'una mirada inclusiva i feminista

Fotograma de Les Resilients

Del 24 d'octubre al 3 de novembre han passat prop de 34.000 espectadors pel Festival de Documental Musical In-Edit a Barcelona. El meu pas per l'In-Edit 2019 va tenir com a arrencada el documental *The Bass of Women*, dedicat a l'escena sound system barcelonina. Un documental amb "força, potència, incomformitat i lluita", com va definir la seva directora, Joana Fornós, creat per "generar debat col·lectiu o individual" i amb l'objectiu de "fer d'aquest món un lloc més inclusiu".

Entre el públic també figuraven alguns dels testimonis de l'audiovisual. Hi parlen dones com Maria Vives, responsable de la programació de Caníbal a la sala Apolo, que explica l'escena actual del sound system; com Irie Rosie del col·lectiu **Ital Skol**, que exposa la càrrega simbòlica que suposa ser una agent activa de l'escena; o com Marta Vilardell, fotògrafa que aporta imatges del *No callarem* de 2018 o un directe a la casa Batlló amb la gran veu de **Paula Bu**. Belén Natalí del col·lectiu **Woman Soldier** reflexiona també de la manca de seguretat per estar a la línia de front. Molt estètica resulta la participació del col·lectiu feminista **Red Wine Inity** de dancehall. Hi ha selectores com **Lady Laia** que aposten perquè les dones dins l'escena siguin "capaces de treure el potencial que tenim dins sense patrons (o aturadors) que rebem de l'educació".

En un directe a l'Ateneu l'Harmonia, **Purple Rockets** (selectores i cantants en català), es queixen de l'actitud territorial dels homes a l'escenari. **Bras Mina's Collective** fa evident que en altres països (Itàlia, EUA), hi ha més tradició de productores... i també més visibilitat. Però, de tots els comentaris que hi ha en aquest documental, el que cal tenir present és com es reclama poder "tenir visions 360º, diferents visions". A les intèrprets, compositoras i selectores ja no els val només ser incloses en el territori que han conquerit a poc a poc, sinó que volen trencar la "barrera de vidre" que hi ha quan s'explica una escena i no s'inclouen totes les mirades (feminista, trans, diversitat funcional...).

Amb les ulleres liles que em va deixar *The Bass of Women*, és d'agrair que la programació de l'Inèdit d'enguany hagi pogut programar documentals com aquest, però també un de **Suzy Q**, un de **PJ Harvey**, massa llarg, ambicions i dispers pel que volia explicar, i un de feliç: *Les resilient*, documental de Cristina Madrid que ha guanyat el premi a Millor Documental Talent Jove. Però qui s'ha endut els guardons principals són *The Men's Room*, de Petter Sommer i Jo Vemund Svendsena (guardó a Millor Documental Internacional) sobre un cor d'homes noruec; *Niños somos todos*, del director Sergi Cameron (Millor Documental Nacional), tot un viatge experimental d'**El Niño de Elche** a Bolívia; i una menció especial per al perfil biogràfic de *Gay Mercader: El gran mercader del Rock and Roll*, de Montse Mompó i Pilar Ruiz Cruz.

Ressenyar que *Niños somos todos* sí que posa el focus en personatges i músiques més aviat marginals, però això, com diu Paco Contreras Molina (**El Niño de Elche**): "Tenir consciència de so és tenir consciència del context. El món està més sord del que ens pensem" i ell s'apropa al camp del flamenc sense fronteres de cap mena (fins i tot a una església que el prejudici qualificaria de colonitzada i que ell entén per què la defensen com a evangelitzada), fugint de ser l'ortodox que va ser durant els anys de formació (i de concursos de nen prodigi) i del que ja coneix la merda que significa i on no té cap intenció de tornar-hi.

Qui es va quedar al marge del mercat discogràfic durant molts anys va ser Chicho Sánchez Ferlosio, de qui hem vist el documental *Si me borrara el viento lo que yo canto*. Ell és l'autor de "Gallo rojo, gallo negro" i "Canción a Julián Grimau", cançó que va representar la internacionalització de l'antifranquisme gràcies a l'estructura de la internacional comunista d'aquells anys, i és un personatge que devia impactar en els germans Trueba, perquè ja el 1981 Fernando Trueba va dirigir un documental anomenat *Mientras el cuerpo aguante*, i David Trueba el va incloure en el repartiment de la pel·lícula *Soldados de Salamina* l'any 2003.

Ara, David Trueba signa *Si me borrara el viento lo que yo canto*, vers de la cançó dels galls, que darrerament ha popularitzat **Silvia Pérez Cruz**, que apareix com a testimoni. Si Fernando Trueba va basar la peça en el testimoni de la companya d'aquella època de Sánchez Ferlosio, Rosa Jiménez, el recent documental parla més de la primera dona de Chicho, italiana com la seva mare (Liliana Ferlosio). L'audiovisual té una perla final: mentre apareixen els centenars de mecenes que han fet possible aquesta producció, plena de cars fragments televisius on intervenia el cantautor, sona una cançó inèdita anomenada "Yo no vivo por vivir". I és que l'èxit per a ell no era ser conegut, sinó que les seves cançons es cantessin. I això ha passat, tal com demostren les imatges d'una de les grans manifestacions del passat 8 de març, on es canta una de les cançons de resistència del disc emblemàtic *Spanska motståndssånger* (editat l'any 1963/64 a Suècia). El desencís de Sánchez Ferlosio dels últims anys, però, és manifest: "Cap revolució no ha tingut un desenllaç positiu".

Per mi, però, la vertadera mirada 360° la va desplegar el documental *Vadio*, que parla del destí trist que canta el fado encara al barri d'Alfama de Lisboa. Tot i que ara el fado gairebé només es limita a aquests barris, mentre en altres èpoques es cantava arreu i cada cap de setmana, el documental reflecteix com evolucionen aquestes cançons de la mà d'un protagonista, David Gonçalves, aspirant a fadista professional. I és 360°, perquè es veu l'evolució des de l'interior d'una família, amb tots els personatges (vius i morts, homes i dones, rics i pobres, autòctons i turistes) i descriu molt bé la *saudade*, aquella nostàlgia amb què connecta el fado ("*el fado es la canción de los tristes, me representa porque estoy triste*", diu el protagonista en un barri marginal, i canta "que ningú no esmenti la primavera, voldria haver mort aquell dia"). Ell aspira a ser fadista, no vol ser considerat només lletrista, poeta. La poesia és una altra cosa. En canvi, el cant a la vida i la mort és visible a *Vadio*, quan Gonçalves sap que ell és l'últim de les baules familiars i que "un dia estar aquí (al cementiri) i ningú no plorarà per mi". *Vadio* és d'una humanitat que tomba.

Curiosament l'altre documental dedicat a la música de Portugal, *Lisbon Beat*, codirigit per Rita Maia amb Vasco Viana, reflecteix una mirada molt masculinitzada de la música. Hi apareixen tot de ritmes afrohouse que van més enllà de la kizomba (més fogosa i comercial, segons els protagonistes) i músiques hereves del que ha sorgit als països africans de llengua

oficial portuguesa, entre els quals, angolenys, capverdians, jamaicans de cultura lusòfona o els provinents de Guinea Bissau. La duresa dels guetos queda ben reflectida per la poca presència de les dones en el documental, que reben una menció en els crèdits per tota la feineda de cures que fan a tots aquests nois i senyors del beat.

Interessant és la presència de l'acordió en el funaná, gènere musical i de dansa provinent de Cap Verd, i tots els enregistraments que mostren, per exemple, del segell Celeste Mariposa. Frapant és el testimoni de **Braima Galissá**, trobador i músic de kora, que després de 21 anys encara espera els papers de residència a Portugal de Guinea Bissau.

Però res no és mesquí ni cap hora és isarda, que diu el poeta. I hi ha documentals que ofereixen experiències amb una mirada d'esperança en la humanitat i la comunitat, com és *Revolució sonora. Vicències a les Cases de la Música*. Des de les programacions i les sales que integren les Cases de la Música fan teixit a través d'activitats com les que apareixen en el documental, des dels Vermuts al Xics'n'roll, passant per la BlackMusic Big Band, el Rocking i el Disconcert (fer concerts en un horari que vagi bé a les persones amb diversitats funcionals o discapacitats). La implicació en el teixit social de les Cases de la Música és digna de ser exemple per a tot el territori. Les **Tribade** ho feien palès també a *Les Resilients* amb allò del RAP entès no només com a 'ritme i poesia', sinó també com a 'respecte amor pau'. Com **Clara Peya** també hi apostava per fer un món més enriquidor amb totes les mirades i veus. 360° de música i humanitat.